

9.Леопольд Унгер . Про «Культуру» [Електронний ресурс] режим доступу: <http://www.novpol.ru/index.php?id=474>.

10. Маєвський Ю. З. Лист до редакції / Юзеф Маєвський // Простір свободи. – С. 158.

11. Mieroszewski J. Rosyjski “kompleks polski” i obszar ULB / Juliusz Mieroszewski // Wizja Polski na łamach “Kultury” 1947–1976. Cz. 2. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 1999 – S. 277–288.

12. Deklaracja w sprawie ukraińskiej // Kultura. – 1977. – № 5. – S. 50–52.

13. “Marzenia więcej niż skromne”. Rozmowy z Jerzym Giedroycem 11–15 sierpnia 2000 r. // Ostatnie lato w Maisons-Laffitte. Jerzy Giedroyc. Zofia Hertz. Henryk Giedroyc / rozmawiała i opracowała H. M. Giza. – Wrocław : Kolegium Europy Wschodniej, 2007. – S. 56.

14. Opinie i niepokoje Jerzego Giedroycia / rozmawiała K. Dobrowolska // Dziennik Baltycki. – Gdańsk. – 1993. – № 145. – 26–27 listopada. – S. 1.

15. Тюлюпенко Лілія. Стратегія Єжи Гедройця: вчора, сьогодні, завтра [Електронний ресурс] режим доступу: http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?strategiya_yezhi_gedroytsya_vchora_sogodni_ta_zavtra&objectId=408367.

Аннотация

В статье рассматриваются исторические взгляды выдающегося польского редактора Ежи Гедройца. Исследованы его основные принципы и идеи об Украине, ее независимости.

Ключевые слова: редактор, Ежи Гедройц, Украина, Польша, исторические взгляды.

Annotation

The article examines the historical views of the outstanding Polish editor Jerzy Giedroyc. Studied the basic principles and ideas of Ukrainian independence.

Key words: editor, Jerzy Giedroyc, Ukraine, Poland, historical views.

УДК 93: 778. 5 (477) (092)

Петро Чернега, Оксана Іллюша

(Київ)

ВПЛИВ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА НА СВІТОВИЙ КІНЕМАТОГРАФ: ОГЛЯД ЗАРУБІЖНОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ

Проаналізовано низку праць зарубіжних дослідників про Олександра Довженка, у яких досліджується вплив творчої спадщини видатного українського режисера на світовий кінопроцес.

Ключові слова: український режисер, радянська влада, поетичне кіно, рецензія, дослідження, кінофестиваль, бібліографія, ідеологія.

Відзначення на загальнодержавному рівні 120-річчя від дня народження видатного режисера О. Довженка є даниною пам'яті відомим українцям, які знані у світі і асоціюються з Україною. Вивчення політичної та культурної історії Радянської України періоду 20 – 30-х рр. крізь призму діяльності і творчості митця є актуальним з позицій глобалізаційних тенденцій розвитку національної освіти і науки, патріотичного виховання молоді.

Метою статті є проаналізувати праці відомих зарубіжних дослідників, присвячених життю та мистецькій діяльності О. Довженка. З'ясувати роль українського режисера у становленні світового кінематографу та вплив його творчості на видатних митців сучасності.

У період становлення кіномистецтва режисерська діяльність О. Довженка збагатила скарбницю світової культури реалістичними й одночасно глибокими філософсько-поетичними фільмами, вони відкривали для західного глядача радянську дійсність, яка все ж мала живу душу, душу українського народу. Митець був непересічною і багатогранною особистістю з надзвичайним бажанням творити справді цінні твори, які б допомогли суспільству зрости на рівень вище. О. Довженко був письменником, кінодраматургом, режисером, сценаристом, поетом, публіцистом, журналістом, художником, педагогом, мислителем. Митець створив 17 фільмів, 15 літературних сценаріїв і кіноповістей, більше 30 оповідань і новел, 2 п'єси, писав публіцистичні статті, які були присвячені питанням розвитку кіномистецтва.

В Україні найбільш ґрунтовне дослідження життєвого шляху та творчого спадку українського режисера зробили С. Тримбач, В. Скуратівський, В. Марочко, О. Безручко, а у 2013 р. опубліковане повне зібрання «Щоденникових записів 1939 – 1956 рр.» видатного українця.

Світова слава прийшла до майстра тільки після його смерті, чим і зумовлена поява безлічі наукових праць та публіцистичних творів за кордоном. Вагоме значення Довженкової спадщини відображає вислів знаного французького культурного діяча Б. Аменгаля: «Його творчість – неповторна. Він родоначальник нового не тільки в кіно, а й у літературі. Дякую українському народові за те, що він дав світові такого великого митця, як Довженко» [4, с. 20].

Ім'я Олександра Довженка стало відомим на весь світ, адже йому довелось бути одним з небагатьох, хто мав представити для міжнародної

інтелектуальної спільноти силу радянського народу та будівництво нового соціалістичного життя. Натомість режисер вражав метафоричністю й образністю, а американський історик Л. Джекоб назвав його «першим поетом кіно» у своїй «Історії американського фільму», виданій у 1939 р.[3, с. 37].

Огляд зарубіжної історіографії, хоча й далеко не повний, дозволяє виділити розділ з праці Ж. Садуля, яка вийшла за життя О. Довженка, та англomовні дослідження М. Царинника, В. Кеплі, Г. Переза й Д. О. Лібера як основні джерела для ґрунтового вивчення питання.

Французький історик кіно, сучасник О. Довженка Ж. Садуль, в «Історії кіномистецтва» одним з перших подає аналіз майже всіх фільмів, хоча йому бракує об'єктивності через використання радянської преси 30-х років. Наприклад, стрічку «Аероград» він називає найвищим досягненням режисера, попри те, що фільм не показували за кордоном і Ж. Садуль не міг бачити її. Незважаючи на це, автор відмічає вплив Довженкових фільмів, зокрема «Землі», на творчість молодих кіномитців Франції та Англії [6, с. 16].

Вивчення творчої спадщини О. Довженка іноземними кінознавцями стало можливим завдяки перекладу англійською мовою сценаріїв режисера. У Кембриджі 1973-го року вийшло перше англomовне видання творів під редакцією американо-канадського дослідника, представника української діаспори, М. Царинника «Олександр Довженко: поет як фільмотворець. Вибрані твори» («Alexander Dovzhenko, the Poet as Filmmaker: Selected Writings») [10]. Значний внесок автора полягав у тому, що у той час, коли в УРСР не було зібрання творів, а радянські редактори з різних причин вилучали щоденникові записи з видань, М. Царинник зробив спробу систематизації та перекладу за кордоном. До нього увійшли переклади «Автобіографії», «Зачарованої Десни», частин «Щоденника» та записних книжок, а у ґрунтовному і значному за обсягом вступі до своєї праці М. Царинник упорядковує хронологію життя О. Довженка, наводить бібліографію матеріалів про митця, перелік всіх його опублікованих робіт, фільмографію, що включає всі кінопроекти, у тому числі й не реалізовані.

Дослідження отримало позитивну оцінку серед української спільноти за кордоном. Зокрема, у рецензії українознавця Л. Залеська Онишкевич в журналі «Сучасність» відмітила, що, переглядаючи Довженкові фільми, М. Царинник підкреслює в них українську національну ідентичність, та переплітає ці описи високими оцінками світових критиків. Факти подано

стримано, але з виразним теплом. Приємно зауважити, що М. Царинник не перекладає українських імен чи географічних назв, тільки подає їх в англійській транскрипції [2, с. 118-119].

Відсутність повноцінних англомовних досліджень про митця стала причиною того, що на Заході немає наукової дискусії щодо місця Олександра Довженка в історії світової культури. І це попри те, що його називають третім великим режисером радянського кіно 20 – 30-х років та відзначають тривалий вплив творчості Довженка на роботи інших митців, зокрема на російського режисера Андрія Тарковського. Лише в 1986 р. вийшла праця В. Кеплі «На службі в державі: кіно Олександра Довженка» (Vance Kopley «In the Service of the State: The Cinema of Alexander Dovzhenko»). У своїх дослідженнях професор студій кіно у Вісконсинському університеті в Медісоні називає О. Довженка найвидатнішим з авангардної мистецької когорти вихідців з УРСР 20-х років ХХ ст. [7, с. 14 – 15]. В. Кеплі зауважує, що, на відміну від інших письменників та художників, режисер намагався популяризувати національний український голос у контексті загальної радянської художньої культури. Довженко постає насамперед як український режисер, він постійно підкреслює своє коріння: «Його українська національна ідентичність та селянське походження також додають йому ваги в наших очах як свого роду сільського барда...» [13].

На думку автора, суперечність між його бажанням вшанувати традиційну українську спадщину і прагненням прославити можливості радянської революції і нового комуністичного устрою, яка проростала під модерністськими впливами, є найважливішою характеристикою творчості О. Довженка. Таким чином, естетичне багатство фільмів режисера виходить з прагнення примирити ці антагоністичні сили. Прикметною є фінальна сцена «Арсеналу», котрий завершується дидактичним пасажем на підтримку більшовизму, проте у формі віковичної української народної казки [7, с. 15].

Кінознавець намагається дати відповідь, що відрізняє роботи О. Довженка від інших «службовців держави», якими були його компроміси з владою? До цього часу питання помилково розглядалося окремо від «машини зла» сталінізму. Професор проливає світло на той аспект, що суспільство мало знає про фільми, які режисер насправді мріяв знімати, але влада заборонила митцю реалізовувати «націоналістичні» проекти. Помилковим, на думку В. Кеплі, є бачення таланту режисера лише в його стійкості і в той же час різноманітності - абсолютному і особистісному.

Варто ширше розглянути фільми в діапазоні естетики, моралі, політичному, соціальному і класовому контекстах [14, с. 487].

У дослідженні «Забутий гігант: Олександр Довженко в МФА» («Neglected Giant: Alexander Dovzhenko at the MFA») британський кінокритик та креативний директор Единбурзького міжнародного кінофестивалю К.Фуджівара звертає увагу на надскладний монтаж Довженкових фільмів. Коронний стиль режисера, який наділяє інтенсивністю кожен кадр, на відміну від його сучасників, легко впізнати [12].

У підсумку К. Фуджівара визнає, що художня спадщина кіномитця складається з небагатьох фільмів, «але будь-який інший режисер, працюючи під тиском політичної системи, не залишив би після себе такого багатства». З погляду сучасності, визнає він, англомовні роботи про О. Довженка не дають практично ніякої інформації, чому його варто дивитись [12].

Важливим у дослідженні кінокритика є стислий огляд англомовної бібліографії творчості О. Довженка. Він стверджує, що вартими уваги науковими дослідженнями, присвяченими О. Довженку, окрім праці Марка Царинника, є частина книги англійського професора Гільберто Переза «Матеріальний привид» («Material Ghost»). У дослідженні автор розкриває мистецьку цінність фільмів О. Довженка, відзначає їх глибокий символізм, а за естетичним наповненням порівнює з творами Відродження. Про особисте захоплення автора творчістю українського режисера свідчить емоційний виклад матеріалу Гільберто Перезом. Високу оцінку він дає фільмові «Земля», назвавши його останнім німим фільмом Радянського Союзу і, мабуть, одним з найвеличніших [16, с. 163]. Порівнюючи з Ейзенштейном, професор відмічає більшу метафоричність та поетичність кінофільмів О. Довженка, він має своєрідний почерк, композиційну подібність у різних сюжетах, як у митця Високого Відродження П'єро Делла Франчески.

Гільберто Перез робить художній аналіз Довженкових робіт, особливу його увагу привертає фільм «Звенигора». Дослідник зазначає, що кіно Довженка поєднує у собі риси театру та документального кіно, що дає автору право порівнювати О. Довженка з Жаном-Люком Годаром, Османом Сембенем, Енді Ворголом, Жаном-Марі Штраубом та Даніелем Гіле [15].

Книга Джорджа О. Лібера (George O. Liber) «Олександр Довженко: життя в радянському кінофільмі» (Alexander Dovzhenko: A Life in Soviet Film), яка була видана 2002 р. Британським інститутом кіно, базується на дослідженнях архівів Москви й Києва та інтерв'ю колег і студентів

О. Довженка, видання містить підсумовані відомості про особисте та професійне життя режисера. Автор поставив проблему дилеми ідентичності української радянської інтелігенції за сталінських часів. О. Довженко гордо означував себе як українця і водночас служив режимові, ворожому до будь-кого, хто ставив під сумнів межі офіційної радянської ідентичності [5, с. 125]

Андрій Щербенок у рецензії на дослідження Д.О. Лібера для «California Film University Film Quarterly» пише, що автор втілює непросте завдання: написати біографію кінорежисера, що повинна висвітлювати як життя Довженка, так і його фільми. Біографія Д.О.Лібера — це насамперед історія взаємовідносин О. Довженка зі своїм часом, з політичним оточенням Радянського Союзу [19].

Американський літературознавець та перекладач В. Чернецький вбачає заслугу Д.О.Лібера у розвіюванні стереотипу, який виник після поширення праці В. Кеплі про фільмотворчість О. Довженка з некоректною, на його думку, назвою «На службі в держави...». У той час режисер у своєму жанрі був для радянської імперії поетом–міфотворцем. А саме його особисті прагнення, сподівання і внутрішня боротьба в умовах колоніальних спотворень індивідуальної та колективної психіки особливо привертала увагу Д.О.Лібера [11].

Д. Райлі зазначає, що ці монографії —М. Царинника, В. Кеплі та Д.О.Лібера —доповнюють одна одну. Царинник надає першоджерела, у той час як Кеплі-молодший дивиться тільки на зміст художніх фільмів, а Д.О.Лібер оперує біографічними даними [17].

«Батько американської кінокритики», Д. Розенбаум, наголошує на недооціненості внеску О. Довженка у розвиток світової культури. Кінознавець переконаний, що він є, мабуть, найбільш забутим великим режисером ХХ ст., якому не віддали належної шани і в наш час. Д. Розенбаум відмічає глибоку естетику фільмів О. Довженка, наголошує на особливому ставленні режисера до смерті, витоки якого криються у його дитинстві [18]. На його суб'єктивний погляд, жоден інший режисер не зображає смерть так всеохопно, красиво і глибоко.

Іншою призмою, через яку Д. Розенбаум висвітлює творчість О. Довженка, є заідеологізованість кіно. Фільми фінансувались державою і були зняті частково з пропагандистською метою, проте найчастіше ці відверто авангардистські картини не досягали поставлених цілей, що не могло не розлючувати багатьох бюрократів [18].

Важливим джерелом, з якого можна почерпнути відомості для реальної оцінки художніх фільмів О. Довженка зарубіжними кінокритиками та глядачами є преса того часу. Завдяки його режисерським роботам українська радянська культура проникала на міжнародну арену, що стало предметом гордості в УРСР. Поряд з тим, у пресі звинувачували буржуазну цензуру, яка ставила неймовірні перешкоди для просування кіно до «закордонного пролетаріату» та приховувала, що фільми з України. Цей факт не зовсім відповідав дійсності. Після кінопоказу «Арсеналу» (1929) у Нью-Йорку відомий американський журнал «National Board of Review Magazine», на який посилався автор огляду, опублікував рецензію до фільму, у якій чітко зазначив, що Олександр Довженко – українець, проте стрічку все ж названо російською [9, с. 8].

Беззаперечним є вплив митця на діячів культури інших країн, яким випала можливість ознайомитися з його роботами. На відкритих зустрічах та кінопоказах О. Довженко виступав з доповідями про нове мистецтво, він спілкувався з відомими культурними діячами, зокрема з Г. Уеллсом, А. Барбюсом, Р. Ролланом, захоплені відгуки залишили кінодіячі А. Ланглуа, Г. Рошаль, Ч. Чаплін. Англійський публіцист А. Монтегю високо оцінив творіння українського режисера у своєму есе «Довженко – поет життя вічного»: «Земля» Довженка – це твір генія, йому мусили відступити перше місце російські кіномитці Ейзенштейн і Пудовкін» [3, с. 37].

Слава прийшла до українського режисера у 1930 р. після останнього німого фільму «Земля». Коли пройшла прем'єра у Берліні про українського режисера з'явилося 48 схвальних рецензій, а у Венеції йому дали надзвичайно високу оцінку, називаючи «Гомером кіно». Триумфальною ходою пройшла екранами світу стрічка разом з іншими фільмами трилогії в Лондоні, Нью-Йорку, Токію, Парижі, Празі. Проте у Радянському Союзі її жорстко розкритикували, реабілітація відбулася лише у 1958 році, коли на Міжнародній кіновиставці у Брюсселі 147 кінокритиків внесли стрічку «Земля» до списку 12 найкращих фільмів у історії кіно. Кінокартина захоплювала японського митця Куросаву, нею був зачарований Джон Форд, а легендарний американський режисер Вуді Аллен продемонстрував визнання роботи українського колеги, відобразивши епізод у фільмі «Манхетен», де герої йдуть у кіно, щоб подивитись «Землю» [8, с. 9].

Кінематографічна спадщина О. Довженка досі впливає на ідейні напрямки творчості відомих кінотворців сучасності. Яскравий приклад

цьому: американський режисер С. Спілберг на відкритій лекції для студентів говорив, що з кінофільмів О. Довженка «Арсенал» та «Земля» взяв прототипи для власних сценаріїв.

Всесвітньовідомий сербський режисер боснійського походження Е. Кустуріца у рамках проведення Одеського міжнародного кінофестивалю 2013 р. відзначив, що поважає радянські фільми та оцінює вагомий внесок О. Довженка, В. Пудовкіна та С. Ейзенштейна у створення психологічного кіно, якого дуже бракує в наш час. Сучасний режисер, оцінюючи новинки кінопрокату, говорить, що кіно має бути більш естетичним. На сторінках «Щоденника» О. Довженка знаходимо ідентичну думку: «Якщо вибрати між красою і правдою, я вибираю красу... Істинне тільки те, що прекрасне... У всьому людському я хочу шукати красу, себто істину (З А. Франса)» [1, с. 199-200].

На перший погляд Е. Кустуріца перейняв стиль саме тих Довженкових фільмів, які були ніби відкупними індульгенціями перед радянським керівництвом. Але після глибшого аналізу картин можна зробити висновок, що обрй О. Довженка для Е. Кустуріци у життєвій силі, перемозі життя над смертю, природному началі, показі народного життя. Світ О. Довженка між красою та жахом війни, між життям та смертю у цьому він здійснює сильний психологічний вплив на глядача. Поєднання у кадрі краси та жахить викликають суперечливість почуттів після перегляду фільмів О. Довженка «Арсенал» (1929), «Аероград» (1935), «Визволення» (1940), останній знятий за сценарієм митця. Ця риса повністю присутня кіношедеврам Е. Кустуріци, зокрема, повнометражному фільму «Андеграунд» (1995), що отримав «Золоту пальмову гілку» та «Життя як диво». У жанрі фантазмагоричного реалізму кіномитець передає криваві події югославської війни, які він бачив на власні очі. Певною мірою таке ж значення мають щоденникові записи О. Довженка як сучасника для відтворення правдивої історії та ролі українського народу у Другій світовій війні.

Неправильним буде розглядати творчість двох режисерів в одній площині, адже в той час на Заході засуджували обмеженість радянських фільмів через пропагандистське підґрунтя. О. Довженко частково творив так, як змусили його обставини, а для Е. Кустуріци це особистий вибір. Сербському режисеру пощастило знімати в епоху свободи вираження думки. Сучасний кіномитець взяв з творчого спадку українця любов до свого народу та використання всього багатства фольклору. Після виходу в прокат фільму

«Андеграунд» на Е. Кустуріцу посипався шквал звинувачень у просербському націоналізмові з боку французьких кінокритиків та журналістів. Нещадним докором від радянських цензорів це стало і для О. Довженка після публікації сценарію «Україна в огні», на що О. Довженко відповідав :«У нас хто любить свій народ, той і націоналіст... Ну й нехай: я повинен робити те, що можу» [1].

Ще раніше у 2007 р. на відкритті 29-го Московського міжнародного кінофестивалю Е. Кустуріца представив фільм «Заповіт», що, за його словами, є особистим укліном О. Довженку. З іншого боку, він вважав його російським митцем, тому навряд видатному українцю імпонувало б таке визнання.

Огляд зарубіжних, переважно англомовних досліджень про О. Довженка свідчить про недостатню вивченість творчості та біографії визнаного класика світового кінематографу. Сучасні дослідники відзначають недооціненість митця як в Україні, так і за кордоном. Від інших радянських режисерів його відрізняла українська національна ідентичність, любов до свого народу давала йому натхнення наповнити фільми сильною емоційністю, природною естетикою, яка мала перевагу над тлом соціалістичного будівництва. Майже повна відсутність не заідеологізованої біографічної інформації про О. Довженка не дали змоги зрозуміти внутрішню трагедію митця, хоча деякі автори все ж згадують, що йому не дали змоги реалізувати творчий потенціал.

Джерела та література

1. Довженко О.П. Сторінки Щоденника (1941 - 1956) / О. Довженко – К.: Вид-во гуманіст. літ-ри, 2004. – 384 с.
2. Залеська Онишкевич М. Л. Л. Довженко: Поет і фільмар / Л. Залеська Онишкевич // Сучасність: література, мистецтво, суспільне життя. – Мюнхен, 1974. – Ч. 1 (157). – С. 118-119.
3. Лавріненко Ю. Олександр Довженко / Ю. Лавріненко // Українське слово: хрестоматія укр. літ. та літературної критики ХХ ст.: У 3-х кн. Кн. 2. – К., 1994. – С. 37–71.
4. Обрії Довженкового світу: до 120-ти річчя від дня народження :методико-бібліографічний матеріал / Закарпат. обл. б-ка для дітей та юнацтва; уклад. Л. С. Горай, Д. М. Гартнер, І. М. Палаташ – Ужгород, 2014. – 41 с.
5. Пвоєнна Україна: нариси соціальної історії (друга половина 1940-х – середина 1950-х рр.). У 2-х книгах, 3-х частинах. – Кн. 1, ч. 1–2 / Відп. ред. В.М. Даниленко. – Київ: Інститут історії України НАНУ, 2010. – 351 с.

6. Полтава Л. Довженко в «Історії кіномистецтва» Жоржа Садуля. (George Sadoul «Histoire de l'art du cinema» 1949, друге видання 1955) / Л. Полтава; публ. В. Брюховецького // Кіно-Театр. — 2012. — № 3. — С. 16-17.
7. Сняданко О. Західні дослідники про творчість Олександра Довженка / О. Сняданко // Кіно-Театр. — 2012. — № 3. — С. 13-15.
8. Туцакович, Д. Олександр Довженко – ніжність як сила / Д. Туцакович; пер. з серб. Н. Білик // Кіно-Театр. — 2006. — № 6. — С. 9 – 12.
9. Arsenal. [Електрон. ресурс] / NationalBoardofReviewMagazine. – New York, 1929. – Vol. V. – № 9.– Р. 8 – 9. – Режим доступу: <https://archive.org/details/nationalboardofr45nati>.
10. Dovzhenko A. The poet as filmmaker : selected writings. [ed., transl. and with introd. by M. Carynnyk.] – London Cambridge, MA: The MIT Press Cambridge, 1973. – 323 p.
11. Chernetsky V. Alexander Dovzhenko: A Life in Soviet Film by G. O. Liber / V. Chernetsky // Harvard Ukrainian Studies. – 2004. – Vol. 27. – No. 1/4 (2004-2005). – P. 416 – 418.
12. Fujiwara C. Neglected Giant: Alexander Dovzhenko at the MFA: [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.bostonphoenix.com/boston/movies/documents/02557255.htm>.
13. Kerpley V. Ukrainian Pastoral: How Alexander Dovzhenko brought the Soviet avant-garde down to earth: [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://zakka.dk/euroscreenwriters/interviews/alexander_dovzhenko.htm.
14. LaryN. M. *In the Service of the State: The Cinema of Alexander Dovzhenko* by Vance Kerpley: [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.jstor.org/stable/309200>.
15. Perez G. Dovzhenko: Folk Tale and Revolution: [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.filmquarterly.org/2011/06/dovzhenko-folk-tale-and-revolution>.
16. PerezG. The Material Ghost: Films and Their Medium / G. Perez // Johns Hopkins University Press. – 2000. – 480 p.
17. Riley J. A (Ukrainian) Life in Soviet Film: Liber's Alexander Dovzhenko [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.film-philosophy.com/vol7-2003/n31riley>.
18. Rosenbaum J. Life and Death - Landscapes of the Soul. The Cinema of Alexander Dovzhenko: [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://zakka.dk/euroscreenwriters/interviews/alexander_dovzhenko_02.htm.
19. Shcherbenok A. Alexander Dovzhenko: A Life in Soviet Film: [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.deepdyve.com/lp/university-of-california-press/alexander-dovzhenko-a-life-in-soviet-film-6Uy0kF4v0L>.

Аннотация

Проанализированы ряд работ зарубежных исследователей об Александре Довженко, в которых исследуется влияние творческого наследия выдающегося украинского режиссера на мировой кинопроцесс.

Ключевые слова: украинский режиссер, советская власть, поэтическое кино, рецензия, исследования, кинофестиваль, библиография, идеология.

Annotation

Analyzed a number of works of foreign scholars about Alexander Dovzhenko, who explored the creative heritage of outstanding Ukrainian director on the world cinema.

Key words: Ukrainian directed, the Soviet authorities, poetic movie, review, research, film festival, bibliography, ideology.

ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

УДК 930.1:81373(477)''14/15''

Павло Бірюк

(Київ)

ПРОБЛЕМА ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ПОХОДЖЕННЯ ВЕРХОВСЬКИХ КНЯЗІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ІСТОРІОГРАФІЇ

Зосереджено увагу на питаннях термінології князівських утворень у Верхів'ї Оки та розглянуто походження і генеалогію місцевих елітарних груп, їх участь у зовнішній політиці Литовської та Московської держав.

Ключові слова: верховські землі, верховські князівства, Новосильські князі, походження, володіння.

Процес формування української території напряму пов'язаний з розвитком окремих регіонів. Можливість прослідкувати спадкову приналежність чи династичний зв'язок місцевої знаті до державного центру дозволяє нам говорити про приналежність певної історичної області до нашої країни. Дану тенденцію ми можемо прослідкувати по відношенню до утворень у Верхів'ї Оки. В українській історіографії залишається нерозкритим питання розвитку князівських володінь згаданого регіону. Це обумовлено відсутністю достовірних та інформативних джерел, а також тим, що дані землі не являються територіальною частиною нашої держави. Тому метою даної історичної розвідки є необхідність з'ясувати походження місцевих елітарних груп та простежити розвиток термінології щодо регіону, який розглядається.

Основні праці з даної проблеми з'явилися ще в ХІХ ст. До них належать роботи М. Любавського [5], Ф. Леонтовича [6] та польського дослідника Ю. Вольфа [12]. В подальшому тематика доповнилася напрацюваннями М. Грушевського [7], С. Кучинському [8] та радянського